

Havva'nın Örtülü Yüzü

Neval el Saadawi, çev. Sibel Özbudun, İstanbul: Anahtar Kitaplar, 1991,
262 s., 13,5x19,5 cm. ISBN: 975-7787-01-

Saadawi, her şeyin temelinde ekonomik gerekçelerin olduğunu düşünmektedir. Onun sıkı bir sosyalist olduğunu söylemeliyiz. Onun ikinci olarak üzerinde durduğu konu ise dinsel bağnazlık ile cinsel metalaştırmanın, özellikle çağımızda çelişik bir şekilde el ele sürüp gitmesidir. “Yapısı sömürüye dayalı her toplumda iktisadi ve ticari değerlerle ahlaki ve dinsel değerlerin çatışması, kaçınılmazdır. Bunun sonucunda ataerkil, sınıflı toplumlar köklü çelişkiler ve hayatın her alanında ortaya çıkan çifte standartlarıyla yüklüdür. Bu çelişkidenden en çok etkilenenler, yönetilenler yani emekçi katmanlar ve kadınlardır.” Saadawi'nin anlatımıyla özel mülkiyetin yaygınlaşmasıyla birlikte, eski toplumlar sınıflara bölünerek farklılaştılar. Bu gelişmeler kadının konumunda bir bozulmaya yol açmıştır. İlk olarak tarım kadının elindeyken, kadın soyadını çocuğuna verirken yerleşik hayatla kadın ikinci sınıf haline gelmiştir. Özel mülkiyetle birlikte, çok karıllık ve cariyelik (dolayısıyla fuhuş da) at başı gitmektedir.

Saadawi, doktorluk tecrübeleri sırasında pek çok özel yaşamın içine girme şans(sızlığı)ını yaşamıştır. O, kadın ile erkek arasında fazlasıyla mesafe konulması sonucu yapılan kız çocuklarına cinsel saldırıdan söz etmekte ve çok uç örnekler vermektedir. Bu konularda araştırma yapmaksızın çok zor görünmektedir. Anlattığı şeylerin bizim toplumumuzda da olduğu zaman zaman dile getiriliyorsa da, kadınların sünneti konusundaki aşırı uygulamalar bize yabancıdır.

Daha çok Sudan'da ağır bir şekilde uygulanan, ama Mısır, Somali, Etiyopya, Kenya, Tanzania, Gana, Gine, Nijerya, Sri Lanka ve Endonezya gibi Asya ülkeleriyle Güney Amerika'da da var olan kızların sünneti (s.57) yanında be-karet kemeri gibi sadece genç kızlarla sınırlı kalmayan kadına yönelik cinsel ve toplumsal baskı anlatılmaktadır. Bunun yanı sıra toplumda erkeklerle ilgili bir sınırlama olmadığı gibi, çok eşlilik ve cariyeler yoluyla zaten zinadan söz etmek anlamsız olacağı için zina cezası sadece kadını kapsamış olmaktadır. Bu uygulamalardan İslam, sorumlu değildir. Yaygın sefalet dönemlerinde ebeveynlerin çocuklarını öldürerek onlardan kurtulmalarına göz yumulur; kürtaj yaygınlaşır, evlilik-dışı cinsel ilişkiler yasaklanır ve insanlar ya evlenmemeye veya doğum kontrolü uygulamaya teşvik edilir.

Saadawi feminist bir yorumla da öne çıkmaktadır. Yasa, her zaman erkeklerin yanındadır. İster fahişe olsun, ister gayri meşru çocuk, tüm bu insanlar Batı'da da Doğu'da da erkeğin başat olduğu ataerkil bir uygarlığın, erkeğin Tanrı sayılıp çıkar, arzu ve kaprislerin nasıl karşılayacağını kendisinin belirlediği bir uygarlığın kurbanıdır. Fuhuş, yöneticilerin denetiminde olduğu sürece de bu kolay kolay değişmez. Ahlaki konularda çifte standart çok baskındır. Halbuki cinsiyetler arası ilişkilerin değişmez, ezeli bir modeli olmadığına ilişkin pek çok kanıt birikmiştir.

İnsanların cinsel özellikleri, tüm diğer özellikleri gibi toplum, çevre koşulları ve eğitimle biçimlenmektedir (s.103). Mesela kızların sünneti, cinsel soğukluğa yol açmaktadır. Bu kızlara doğaları itibariyle frijit denilebilir mi? Dinsel bağımlılık, cinsel baskıları beslemektedir ve bu nedenle de insanların aklının sürekli cinsellikle meşgul olmasına zemin hazırlamış olmaktadır. Arap kadınlarındaki edilgenlik içkin, doğuştan bir özellik değil, toplumun dayattığı bir durumdur. İçsel özünden yalıtılan kadın, sadece dış kabuğu ya da zarfıyla kalmaktadır. Toplum kadının bir bedenden ibaret olduğunu onların beynine kazımak için elinden gelen her şeyi yapmaktadır. Burada yazar, İslam ve öğretilerinin kötüye kullanımından söz etmektedir.

Saadawi'ye göre aşkın temel unsuru, eylemdir. Akli, cinsel ve psikolojik baskılar altında yaşayan Arap kadınının tek çıkar yolu, eylemden vazgeçmektir. Çünkü eyleme girişen erkektir; kadına düşen, erkeğin eylemini beklemektir.

Arap tarihi, kadınların parlak isimleriyle doludur. Savaşta çok kez yaralanan Nesibe bint Kaab, Hind, Hz. Hatice, Hz. Ayşe, Hz. Hafsa gibi. Cahiliye devrinde Arap toplumu erkeklerin yine de üstünlüğü ellerinde tuttuğu, ataerkil ve anaerkil sistemler arasında bir kavgayı yaşamaktaydı. Bu anaerkil özellikler, gerek İslam öncesi, gerekse ilk İslam toplumunda kadınların oynadığı önemli rolü ve güçlü kişilikleri, akıl yürütme ve ikna yetenekleriyle, göze çarpan çok sayıda kadının varlığını açıklamaktadır. (s.163.) Bunların çoğu, üre-

tim ve ticaret alanında da etkindiler. Genellikle kocalarını da özgürce seçebilmekteydiler. Yazarın vurgusuyla, İslam'ın cinsellekle ilgili tutumu kadına tek yönlü bir cinselliğin dayatılamayacağıdır. Ona göre Hz. Muhammed kadınlara hayat ve cinsellik haklarını geniş ölçüde vermektedir, çünkü o dönemde kadınlar hayatın fazlasıyla içindelerdi (s.167). İbn Sina da ruh-beden karşıtlığına karşı çıkarak, insanı bütünsel bir varlık olarak kavriyordu. Bu bakımdan cinsel aşk Tanrı'ya yaklaştıran bir araç olarak görülmektedir (el Kanun fit-Tıb).

Diğer taraftan tek yanlı bir özgürlük, gerçek bir gelişme sayılmaz. Bu konuda Doğu ve Arap toplumları Batı'dan farklı değildir. Burada da iktisadi zorunluluklar, değerlerin güdücüsüdür. Yazar, kadınlarla ilgili fitne kavramını, olumlu bir tarzda kullanır. Aslında fitne, baştan çıkarıcılık anlamında olumsuz bir anlamda kullanılmaktadır. Kadın karşıtı eğilim, İslam'a diğer tek tanrılı dinlerden geçmiştir. Ruh-beden karşıtlığı da bu şekildedir. Cinselliğin günahla özdeşleştirilmesi işte bunun sonucudur.

Saadawi'nin ifadelerine göre, Arap ülkelerinde giderek artan sayıda kadının eğitim görmesine ve istihdam edilmesine karşı, onların ezici çoğunluğu hala okuma ve yazma bilmemektedir. İş ve çalışma hayatı konusunda kadınların önündeki en ciddi engellerden biri evlilik ve yurttaşlık haklarına ilişkin yasalardır. Kadının kişiliğini insanlığını içsel ve gerçek kişiliğini kazanması erkek egemen toplumun bütün güvencelerinden daha değerlidir. Burada üç şey çok önemlidir kadınlar için: din, cinsellik ve sınıf mücadelesi. Bütün bu husus, Orta Doğu'da İslam ve kadın ilişkisi noktasında Saadawi'nin kitabını okunmaya değer kılmaktadır.

Ayşe ÇİL